

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИА ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ МОДЕЛІН ҚҰРУ
ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАРЖЫ ЖҮЙЕСІ

ФИНАНСОВАЯ СИСТЕМА В УСЛОВИЯХ
СОЗДАНИЯ МОДЕЛИ
УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО
РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА

THE FINANCIAL SYSTEM IN
THE CONTEXT OF CREATING A MODEL
OF SUSTAINABLE ECONOMIC
DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN

АСТАНА
ASTANA
2024

*Посвящается юбилею - 80-летию
Искаковой Загиры Дуйсембаевны*



***ИСКАКОВА ЗАГИРА ДУЙСЕМБАЕВНА
ISKAKOVA ZAGIRA DUYSEMBAYEVNA***

***ЭКОНОМИКА ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ ДОКТОРЫ, ПРОФЕССОР
ДОКТОР ЭКОНОМИЧЕСКИХ НАУК, ПРОФЕССОР
DOCTOR OF ECONOMIC SCIENCES, PROFESSOR***

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА
THE MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY**



**«ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ МОДЕЛІН ҚҰРУ
ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАРЖЫ ЖҮЙЕСІ»**

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының

МАТЕРИАЛДАРДЫҢ ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

Международной научно-практической конференции

**«ФИНАНСОВАЯ СИСТЕМА В УСЛОВИЯХ СОЗДАНИЯ МОДЕЛИ УСТОЙЧИ-
ВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА»**

COLLECTION OF REPORTS

of the International scientific and practical conference

**«THE FINANCIAL SYSTEM IN THE CONTEXT OF CREATING A MODEL
OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN»**

**АСТАНА, 2024
ASTANA, 2024**

УДК 336 (574)
ББК 65.261 (5Каз)
Қ 18

Редакциялық алқа:

Мақыш С.Б. - Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Басқарма мүшесі – академиялық мәселелер жөніндегі проректоры

Жағыпарова А.О. - Экономика факультетінің деканы

Ажмухамедова А.А. - Экономика факультеті деканының ғылыми жұмыстар жөніндегі орынбасары

Мажитов Д.М. - «Қаржы» кафедрасының профессоры

Бұлақбай Ж.М. - «Қаржы» кафедрасының меңгерушісі

Майдырова А.Б. - «Экономика және кәсіпкерлік» кафедрасының меңгерушісі

Сембиева Л.М. - «Мемлекеттік аудит» кафедрасының меңгерушісі

Аманова Г.Д. - «Есеп және талдау» кафедрасының меңгерушісі

Мухияева Д.М. - «Менеджмент» кафедрасының меңгерушісі

Искаков Б.М. - «Тұран-Астана» университетінің «Іскерлік басқару» кафедрасының профессоры

Қ 18 «ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ МОДЕЛІН ҚҰРУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАРЖЫ ЖҮЙЕСІ» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы= Международная научно-практическая конференция «ФИНАНСОВАЯ СИСТЕМА В УСЛОВИЯХ СОЗДАНИЯ МОДЕЛИ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА»= International scientific and practical conference «THE FINANCIAL SYSTEM IN THE CONTEXT OF CREATING A MODEL OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN» – Астана: ИП «Булатов А.Ж.» – 572 б.(с.) - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-337-934-0

«ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ МОДЕЛІН ҚҰРУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАРЖЫ ЖҮЙЕСІ» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдарының жинағында жас ғалымдар, докторанттар, магистранттар мен студенттер жүргізген өзекті және проблемалық мәселелерді қамтитын авторлық зерттеулері берілген. Басылым студенттерге, магистранттарға, докторанттарға, сонымен қатар қазіргі ғылымның өзекті мәселелерімен айналысатын оқырман қауымға арналған.

В сборнике материалов международной научно-практической конференции, на тему «ФИНАНСОВАЯ СИСТЕМА В УСЛОВИЯХ СОЗДАНИЯ МОДЕЛИ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА» представлены результаты авторских исследований по актуальным и проблемным вопросам, проведенных молодыми учеными, докторантами, магистрантами и студентами. Издание предназначено для студентов, магистрантов, докторантов, а также для широкого круга читателей, занимающихся актуальными проблемами современной науки.

The collection of materials of the international scientific and practical conference on the topic «THE FINANCIAL SYSTEM IN THE CONTEXT OF CREATING A MODEL OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN» presents the results of original research on topical and problematic issues conducted by young scientists, doctoral students, master degree students and undergraduates. The publication is intended for undergraduates, master and doctoral students, as well as for a wide range of readers studying current problems of modern science.

УДК 336 (574)
ББК 65.261 (5Каз)

ISBN 978-601-337-934-0

© Л.Н. Гумилев атындағы ұлттық университеті, 2024
© Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева, 2024
© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2024

2022 жылды қортындылап, талдап шығатын болсақ бюджет дефициті 2390,8 млрд теңгеге немесе ЖІӨ-ге шағатын болсақ 2,3% мөлшерлемесіне жетті. Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 2 жетлоқсандағы заңда көрсетілгендей ЖІӨ 3,3 % мөлшерінде сақталу керек. Еліміздің бюджетін бекіткен кезде мұнайға секторына қатыста емес тапшылықтың бекітілген минимумына қарай, бастапқыда бекітілген ЖІӨ-ге шаққандағы мөлшерлемесі 8,1%-дан 10,2%-ға дейін өзгертілуін қайта қаралды. Мұнайға емес тапшылық осы бекітілген көрсеткішті сақтап, 2022 жылғы қортынды бойынша ЖІӨ-ге шаққанда 8,3%-ға тең болды.

Үш жылдық есептілікті қортындылай келе, 2020-2022 жылдары салықтық түсімдер жылдан жылға көбейе бастаған. Біз ескеретін жағдай жеңілдетілген салық және мониторингтен босатылғаны салықтық түсімдердің соңғы екі жылға қарағанда азырақ түскен, осы жылы салықтан түскен кіріс көбейгеніне қарамастан, шығыты бюджет қаражаттары толық жаба алмады. Міне осыдан үш жылда бюджеттің жағдайы тапшылықта. Жылдың есептілік қортындысы бойынша бюджет тапшылығы 2 390,8 млрд теңгегі құрады. Оның ішінде қарыздар түсімінен 4 035,2 млрд теңге, қарыздарды өтеу 1 574,3 млрд теңге. Бюджеттік қаржыландыру көздері ел мен экономикалық жағдайға байланысты әртүрлі болуы мүмкін. Бюджет тапшылығын қаржыландыру үшін Қазақстан Республикасының қолданылатын әдіс-тәсілдері:

1. Салықтар бюджеттік қаржыландырудың негізгі көзі болып табылады. Бұл санатқа сондай-ақ экспорттық баждар – елден экспортталатын тауарлар мен қызметтерден алынатын салықтар жатады.

2. Мемлекеттік несиелер – мемлекет жеке адамдардан немесе ұйымдардан белгілі бір мерзімге және пайызбен алатын несиелер. Бұған ішкі несиелер – ел ішінде жүзеге асырылатын (мысалы, облигациялар шығару арқылы) қарыз алу да жатады.

3. Шетелдік көмек – басқа елдерге немесе халықаралық ұйымдарға көрсетілетін қаржылық көмек.

4. Қайта қаржыландыру – үкімет ескі несиелерді өтеу үшін жаңа несиелер алатын процесс.

5. Несие беру арқылы қарызды қаржыландыру. Мемлекет бағалы қағаздарды шығарады, содан кейін оларды халыққа сатады. Бұл пайыздық мөлшерлемелерді көтереді, бұл жеке сектордағы инвестиция мен шығындарды ішінара азайтады. Қарыздық қаржыландыруды сыртқы несиелер арқылы да жүзеге асыруға болады.

6. Ақшалай эмиссия (монетизация). Ол сұраныс пен өндіріс көлемін ынталандыруға мүмкіндік беретін жаңа банкноттар мен монеталарды, сондай-ақ қолма-қол емес ақшаларды шығаруды көздейді. Сонымен бірге ақша массасының ұлғаюы барлық жағымсыз салдарлармен инфляцияға әкеледі.

7. Бюджетке түсетін салық түсімдерінің ұлғаюы. Бұл салық мөлшерлемелерін өзгерту, атап айтқанда оларды арттыру арқылы жүзеге асырылады. Бірақ жоғары салық мөлшерлемелері көбірек кіріс алуға ынталандыруды төмендететінін түсіну маңызды, бұл жалпы кірісті азайтады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Ә.Ә. Әбішев, В.В. Сидорович «Ұлттық экономика» Алматы, оқулық, 2010 жыл, 56б.
2. www.stat.kz http://www.kaz.stat.kz/nac_shat_kz/int_scheta_kz/Pages/default.as
3. <http://www.egemen.kz/2011/08/19/311413/>
4. Экономикалық саясат. Оқу-тәжірибелік құрал /Жанағұлов А.Ш., Сүйіндіков Ж.С., Байгүренова М.А., Есдәулет М.А., Қуаныштаева А.Е.-Қарағанды 2006, 87б.
5. Городецкий Д. Концепция бюджетной сбалансированности // экономист 2000, с 14-27б.

ӘОЖ 336.648

КӘСІПОРЫННЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ТАРТЫМДЫЛЫҒЫН ТАЛДАУ

Мұқаш Нұрай Нұрлыбекқызы,

Еуразия Ұлттық Университеті, Экономика факультеті,

Қаржы мамандығы, 4-курс студенті,

Ғылыми жетекші: э.ғ.к., аға оқытушы Ажмухамедова А.А.

mukashovan03@mail.ru

Аңдатпа. Кәсіпорынның тұрақты дамуы үшін оған сыртқы капиталдың тартылуы қажет. Кез-келген инвесторлар өз салымдарының кірістілігіне қызығушылық танытатын тұлғалар

болғандықтан, инвестиция объектісін таңдағанда, инвесторлар осы салымның тәуекелдері мен кірістерін мұқият ескереді. Инвесторлар шығындар мүмкіндігін минимумға дейін төмендетуге және өз қаражаттарын салудан барынша пайда алуға тырысады, сондықтан олар инвестициялардың тиімділігін бағалайды, яғни кәсіпорынның инвестициялық тартымдылығы сияқты ұғымды қарастырады және бағалайды.

Мақаланың өзектілігін ашу үшін "Алтыналмас АҚ" АҚ инвестициялық тартымдылығының құрамдас факторларын оның инвестициялық тартымдылығын анықтау үшін ұсынылған бағалау әдісімен талдайтын боламыз. **Түйінді сөздер:** инвестициялық тартымдылық, қарыз капиталы, меншікті капитал, нарықтық орта, рентабельділік

Аннотация. Для устойчивого развития предприятия необходимо привлечение к нему внешнего капитала. Поскольку любые инвесторы являются лицами, интересующимися доходностью своих вложений, при выборе объекта инвестирования инвесторы тщательно учитывают риски и доходность этого вклада. Инвесторы стремятся свести шансы на убытки к минимуму и получить максимальную отдачу от вложения собственных средств, поэтому оценивают эффективность инвестиций, то есть рассматривают и оценивают такое понятие, как инвестиционная привлекательность предприятия.

Для раскрытия актуальности статьи мы проанализируем составляющие факторы инвестиционной привлекательности АО "АК Алтыналмас" методом оценки, предложенным для определения его инвестиционной привлекательности.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, заемный капитал, собственный капитал, рыночная среда, рентабельность

Annotation. For the sustainable development of the enterprise, it is necessary to attract external capital to it. Since any investors are persons interested in the profitability of their investments, when choosing an investment object, investors carefully consider the risks and profitability of this contribution. Investors strive to minimize the chances of losses and get the maximum return on investing their own funds, therefore, they evaluate the effectiveness of investments, that is, they consider and evaluate such a concept as the investment attractiveness of an enterprise.

To reveal the relevance of the article, we will analyze the constituent factors of the investment attractiveness of JSC "AK Altynalmas" by the evaluation method proposed to determine its investment attractiveness.

Keywords: investment attractiveness, debt capital, equity, market environment, profitability

Әрбір кәсіпорынның мақсаты табыс табу болып табылады, осы мақсатқа жету үшін кәсіпорын бәсекеге қабілеттілігімен ерекшеленуі керек, ол өз кезегінде тұрақты болуы керек. Өндірісті жаңғырту және инновацияларды енгізу дәуірінде инвестициялық тартымдылық инвестициялық процестің әсерінен кәсіпорынды дамыту перспективасының мүмкіндігі ретінде өте өзекті болып табылады. Сондықтан жыл сайын фирманың инвестициялық тартымдылығын бағалау маңыздылығы мен өзектілігін арттыруда [1].

Осылайша, көптеген авторлардың осы терминді түсіну тәсілдерін зерттей отырып, біз осы терминнің мәнін толық сипаттайтын анықтаманы аламыз.

Кәсіпорынның инвестициялық тартымдылығы-бұл кәсіпорынның әртүрлі аспектілері қызметінің тиімділігін көрсететін сандық және сапалық көрсеткіштердің жиынтығы, оның негізінде бизнесті тиімді дамыту және оның бәсекеге қабілеттілігін қолдау үшін шаруашылық жүргізуші субъектілер арасында экономикалық қатынастар құрылады[2].

Кесте 1. Кәсіпорынның негізгі факторлары

Сыртқы	Ішкі
Елдің инвестициялық тартымдылығы	Кәсіпорынның қаржылық жағдайы
Аймақтың инвестициялық тартымдылығы	Кәсіпорынның өндірістік потенциалы
Саланың инвестициялық тартымдылығы	Басқару сапасы
	Нарықтың тұрақтылық
<i>Ескерту: автормен құрастырылған</i>	

Көптеген ғалымдар кәсіпорынның қаржылық ресурстары инвестициялық тартымдылықтың ерекше маңызды факторы екенін атап өтті. Кәсіпорынның қаржылық жағы оның тартымдылығын бағалау үшін қажет, сонымен қатар оны талдау оны бағалаудың көптеген әдістерінде ұсынылған.

Кәсіпорынның өндірістік әлеуетін бағалау да ойнайды, оның инвестициялық тартымдылығында маңызды рөл атқарады, өйткені ол кәсіпорында өндірістік ресурстарды пайдаланудың қол жетімділігі, мүмкіндіктері мен тиімділігі туралы түсінік береді[3].

Оның одан әрі дамуы кәсіпорындағы сауатты менеджмент пен тиімді басқару деңгейіне байланысты. Сондықтан, инвесторлардың шешім қабылдауы үшін менеджменттің сапасы да маңызды фактор болып табылады. Бұл фактор даму стратегиясының болуымен және оның ұйымның жұмысына сәйкестігімен, бизнес-процестерді оңтайландыру және басқару деңгейімен, тұтынушылармен және жеткізушілермен байланыстардың болуымен, нарықтағы маңыздылығымен анықталады.

Кесте 2 - Инвесторлардың бүкіл жиынтығы бойынша инвестициялық

Нөлдік деңгей	Бірінші деңгей		Екінші деңгей		Интегралдық салмақ коэффициенті
	Бөлім	Салмақ үлесі	Факторлар	аі	
1	2	3	4	5	6
	1- бөлім “ Қаржылық жағдайы”	0,42	Қарыз және меншікті капитал қатынасы коэффициенті	0,10	0,04
			Ағымдағы өтімділік коэффициенті	0,25	0,11
			Активтердің айналымдылығы коэффициенті	0,30	0,13
			Сағу рентабельдігі	0,20	0,08
			Меншікті капитал рентабельдігі	0,15	0,06
			1-бөлім бойынша жиыны	1,00	-
	2- бөлім. Нарықтық орта	0,25	Кәсіпорын орналасқан аймақтың инвестициялық климаты	0,12	0,03
			Саланың инвестициялық тартымдылығы	0,12	0,03
			Өнімді өткізудің географиялық нарығы	0,22	0,06
			Өнім түрінің өмірлік циклінің кезеңі	0,15	0,04
			Нарықтағы бәсекелестік	0,22	0,06
			Табиғи ортаға экологиялық жүктеме	0,08	0,02
			Көлік инфрақұрылымының дамуы	0,09	0,02
			2-бөлім бойынша жиыны	1,00	-
	3-бөлім. Корпоративтік басқару	0,33	Жарғылық капиталдағы бақылаудан тыс дауыстардың үлесі	0,16	0,05
			Жарғылық капиталдағы мемлекеттік меншіктің үлесі	0,16	0,05
			Қайталама нарықтағы еркін айналымдағы акциялардың үлесі	0,16	0,05
			Директорлар кеңесінің мүшелеріне сыйақы мөлшері	0,11	0,04
			Қаржылық ашықтық және ақпараттың қолжетімділігі	0,20	0,07
			Шағын акционерлердің құқықтарын қорғау	0,10	0,03
			Дивидендтік төлемдер	0,11	0,03
			3-бөлім бойынша жиыны	1,00	-
ЖИЫНЫ					1

Нарықтық тұрақтылықты талдау инвесторға шешім қабылдауға көмектеседі, өйткені ол кәсіпорынның даму және жұмыс істеу қабілеті, маркетингтік қызметті басқарудың тиімділігі, жаңа нарықтарға шығу мүмкіндігі немесе қолданыстағы нарықта тұрақты позицияны сақтау туралы түсінік береді.

Кесте 3 - Кәсіпорынның өтімділік көрсеткіштері

Көрсеткіш	2020 ж. млн тг	2021 ж. млн тг	2022 ж. млн тг.	Нормативті мәні
Жалпы өтімділік коэффициенті	0,40	0,39	0,46	<0,9
Абсолютті өтімділік коэффициенті	0,17	0,12	0,14	0,2-0,5
Жылдам өтімділік коэффициенті	0,18	0,15	0,20	>1
Ағымдағы өтімділік коэффициенті	0,40	0,50	1,00	>2

Ескерту: автормен құрастырылған

Теориялық квалитетрияда әр фактордың мәнін әртүрлі тәсілдермен өлшеуге болады, соның ішінде қолданбалы квалитетрияда ең көп қолданылатын баллдық бағалау жүйесі. Әдістің мәні әр факторға, оның сандық немесе сапалық болуына қарамастан, тағайындалған сәйкес баллдық балл. Кәсіпорынның инвестициялық тартымдылық факторларының абсолютті мәндері мен баллдық бағасы кестеде келтірілген[4].

Кесте 4 - Кәсіпорынның қаржылық жағдайын баллдық бағалау

Фактордың атауы	2020 ж фактор-н нақты мәні	Баллдық	Фактордың атауы	2020 ж фактор-н нақты мәні	Баллдық	Фактордың атауы
Қарыз және меншікті капитал қатынасы коэффициенті	4,74	0,04	3,60	0,04	1,73	0,04
Ағымдағы өтімділік коэффициенті	0,40	0,11	0,50	0,11	1,00	0,11
Активтердің айналымдылығы коэффициенті	0,54	0,26	0,47	0,26	0,65	0,39
Сату рентабельдігі	0,56	0,08	0,41	0,08	0,36	0,08
Меншікті капитал рентабельдігі	0,65	0,06	0,55	0,06	0,41	0,06
Жиыны		0,55		0,55		0,68

4-кестеден барлық жылдар бойынша максималды мән тек активтердің айналымдылығы коэффициентіне ие екендігі шығады. Ең аз мәндердің келесі факторлары бар: қарыз капиталы мен меншікті капиталы қатынасы коэффициенті, сату рентабельділігі және таза пайда бойынша меншікті капиталдың рентабельділігі. Активтердің айналымдылығы коэффициенті бойынша 2020 және 2021 жылдары орташа баллдық мән, ал 2022 жылы ең жоғары баллды алады. Осылайша, 2022 жылы қаржылық жағдайы бойынша баллдық бағалаудың ең жоғары мәнді 2022 жылы нәтижесі көрсетеді[5].

Кесте 5 - Инвесторлардың барлық түрлері үшін “Altynalmas” АҚ-ның инвестициялық тартымдылығын бағалау

Фактордың атауы	Фактордың 2020-2022 жылдар бойынша нақты мәні	Баллдық бағалау
Қарыз және меншікті капитал қатынасы коэффициенті	1,73	0,04
Ағымдағы өтімділік коэффициенті	1,00	0,11
Активтердің айналымдылығы коэффициенті	0,65	0,39
Сату рентабельдігі	0,36	0,08
Меншікті капитал рентабельдігі	0,41	0,06
Кәсіпорын орналасқан аймақтың инвестициялық климаты	Қолайлы	0,09
Саланың инвестициялық тартымдылығы	Орташа	0,06
Өнімді өткізудің географиялық нарығы	Шетелдік және қазақстандық	0,18
Өнім түрінің өмірлік циклінің кезеңі	Өсу	0,12
Нарықтағы бәсекелестік	Орташа	0,12
Табиғи ортаға экологиялық жүктеме	Орташа	0,04
Көлік инфрақұрылымының дамуы	Транспорттың көптеген түрі	0,06
Жарғылық капиталдағы бақылаудан тыс дауыстардың үлесі		0,15
Жарғылық капиталдағы мемлекеттік меншіктің үлесі	10%-ға дейін	0,15
Қайталама нарықтағы еркін айналымдағы акциялардың үлесі	25%-ға дейін	0,15
Директорлар кеңесінің мүшелеріне сыйақы мөлшері	Қаржылық нәтижелерге байланысты	0,12
Қаржылық ашықтық және ақпараттың қолжетімділігі	БАҚ пен Интернет желісінде заңнамада көзделген есептілік жарияланған	0,21
Шағын акционерлердің құқықтарын қорғау	Акционерлердің құқықтары қорғалған	0,09
Дивидендтік төлемдер	Артықшылығы бар және жай акциялар бойынша төленеді	0,09
Баллдардың нақты жиынтық саны		2,25
Инвестициялық коэффициенттің интегралды мәні		0,75

Нарықтық орта факторларының көпшілігі кәсіпорынға тәуелсіз объективті түрде өмір сүреді және осы факторлардың кейбіреулері, мысалы, аймақтың инвестициялық климаты немесе саланың тартымдылығы менеджментпен өзгертілмейді. Демек, бұл факторлар объективті болды және Кәсіпорынның инвестициялық стратегиясын әзірлеу және іске асыру кезінде ескерілуі керек. Интегралмен бір мезгілде кәсіпорындағы қаржылық жағдайды, нарықтық ортаны және корпоративтік басқаруды сипаттайтын инвестициялық тартымдылықтың жеке коэффициенттерінің мәндерін есептеуге болады (кесте.5).

Кесте 6 - "Алтыналмас" АҚ инвестициялық тартымдылығының жеке коэффициенттерін есептеу

Факторлар тобы	Баллдардың нақты жиынтық саны	Мүмкін ең жоғары жиынтық саны	Инвестициялық тартымдылық коэффициенті	Инвестициялық тартымдылық деңгейі
Қаржылық жағдайы	0,68	1,26	0,53	Төмен
Нарықтық ортасы	0,67	0,78	0,85	Жоғары
Корпоративтік басқару	0,96	0,96	1	Жоғары
Барлығы	2,25	3	0,79	Жоғары

Инвестициялық тартымдылықтың жекелеген компоненттерін (жеке коэффициенттерін) талдау кәсіпорынның "әлсіз жақтарын" анықтауға және оның инвестициялық тартымдылығын арттыру шараларын жасауға мүмкіндік береді.

Сонымен, "Алтыналмас АҚ" АҚ үшін қаржылық жағдайын сипаттайтын инвестициялық тартымдылық коэффициенті төмен деңгейде.

Айта кету керек, бір кәсіпорын инвесторлардың әртүрлі типтері тұрғысынан бағалануы мүмкін. Жалпы бағалау критерийлері бойынша есептелген "Алтыналмас АҚ" АҚ инвестициялық тартымдылығының интегралдық коэффициентінің мәні (инвесторлардың барлық түрлері үшін) 0,79-ға тең. Инвестициялық тартымдылық коэффициенті неғұрлым жоғары болса, кәсіпорынның инвестордың осы түрінен сыртқы ресурстарды тарту мүмкіндігі соғұрлым көп болады деп болжауға болады. Кәсіпорынды тұтастай алғанда Ю. В. Севрюгин әдісі бойынша инвестициялық тартымдылықтың орташа деңгейінде..

Сондықтан кәсіпорынның инвестициялық тартымдылығын бағалау кәсіпорын орналасқан аймақтың инвестициялық тартымдылығын және оның салалық байланысын ескере отырып жүргізілуі керек.

Кәсіпорынның инвестициялық тартымдылық факторлары инвесторлар қызметінің ерекшеліктерін зерттеу негізінде таңдалады және сандық және сапалық мәндерге ие. Оларды өлшеудің бірыңғай салыстырмалы масштабына келтіру үшін квалиметриялық тәсілді қолдануға болады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Маленко Е., Хазанова В. Инвестиционная привлекательность и ее повышение // «Топ-менеджер». 23.12.2013. [http:// www.cfin.ru/investor/invrel/investment_attraction.shtml](http://www.cfin.ru/investor/invrel/investment_attraction.shtml)
2. Оқулық <https://textbook.tou.edu.kz/books/075/intro.html>
3. Макыш С.Б. Инвестицияларды қаржыландыру және несиелеу: оқу куралы / С. Б. Макыш. - Алматы, 2015. - 320 б.
4. Казакова Н.А. Экономический анализ в оценке бизнеса и управлении инвестиционной привлекательностью компании. – М.: Финансы и статистика; ИНФРА-М., 2009. – 240 с.
5. "Алтыналмас АҚ" АҚ жылдық қаржылық есебі 2020-2022 ж.ж